

Кізима Тетяна Олексіївна
д. е. н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
ЗУНУ, м. Тернопіль

НАПРЯМИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРЕНДІВ

Усі ми чудово розуміємо, що сучасний світ стрімко і невпинно змінюється, що, звісно ж, впливає і на розвиток глобальних фінансових відносин загалом та розвиток фінансових систем окремих країн світу зокрема.

Знаний вітчизняний учений-економіст, колишній ректор нашого університету та завідувач кафедри фінансів (яка з гордістю нині носить його ім'я) Сергій Ілліч Юрій багато уваги у своїх наукових працях приділяв актуальним проблемам розвитку окремих сфер і ланок фінансової системи України.

Надзвичайно актуальними залишаються ці питання й сьогодні, в епоху динамічного розвитку новітніх інформаційних і фінансових технологій (таких як інтернет-банкінг, кредитні електронні платформи, технології 5G, блокчейн і криптовалюта). При цьому експерти зазначають, що найпотужніші трансформації властиві саме «сфері фінансового ринку і фінансової інфраструктури (банківська система, валютні ринки, фондові біржі)» [1, с. 47].

То ж стояти осторонь означених процесів і не помічати їх ми не можемо, адже вони чинять вагомий вплив не лише на функціонування фінансового ринку будь-якої країни, але й значною мірою впливають на функціонування інших сфер і ланок її фінансової системи, зокрема загальнодержавних і місцевих фінансів (насамперед сфери публічних закупівель), фінансів суб'єктів господарювання усіх форм власності та організаційно-правових форм, а також фінансів домогосподарств, прискорюючи таким чином кругообіг фінансових потоків і здійснення трансакцій між різними суб'єктами та зменшуючи негативний вплив різного роду корупційних ризиків на ці процеси.

Водночас необхідно чітко усвідомлювати і певні загрози та ризики для фінансових систем країн світу, які можуть спричинити новітні інформаційні й фінансові технології. З-поміж них: «зникнення банківської системи у її класичному вигляді, руйнація депозитного ринку та системи накопичувального пенсійного забезпечення, радикальні зміни на ринку праці та драматичні соціальні зміни внаслідок зникнення цілої низки професій як результат поширення нових ІТ-технологій» [1, с. 47]).

Однак слід акцентувати, що найвагоміший вплив на функціонування та розвиток як глобальної фінансової системи, так і фінансових систем окремих країн світу уже чинять і будуть чинити в майбутньому фактори, пов'язані насамперед із активним здійсненням платіжних трансакцій у електронному форматі та появою численних новітніх платіжних інструментів, чільне місце серед яких, вважаємо, посяде криптовалюта (або так звані «віртуальні гроші»). Причому «нині думки як науковців, так і державних діячів щодо цього

новітнього фінансового інструменту кардинально різняться: від беззаперечного його сприйняття – до повного заперечення і несприйняття» [2].

Проте сучасний світ досить активно трансформується, що вимагає від усіх учасників нинішніх світогосподарських процесів досягнення певного компромісу у цьому питанні. Адже якщо регулювання ринку криптовалют «не буде реалізовано своєчасно, то наявні інститути ризикують втратити фінансові потоки, що беззаперечно вплине на сучасну фінансову систему» [4, с. 771].

У контексті нашого дослідження варто наголосити, що у вересні 2021 року Верховна рада України у другому читанні ухвалила закон «Про віртуальні активи», основною метою якого є легалізація криптовалюти в Україні. Переконані, що це є знаковою подією для сучасного українського суспільства, оскільки, за оцінками фахівців, «Україна посідає перше місце за рейтингом країн, де є найбільше власників криптовалют стосовно усього населення. Так, в Україні мають криптовалюту 12,7% населення – 5,6 млн. осіб» [6]. Також у зазначеному аспекті важливо зазначити, що за результатами останнього декларування в Україні, «652 українських чиновники за 2020 рік задекларували 46351 біткоїн, а це майже 75 млрд. грн.» [7].

Як відомо, першою країною, де біткоїн визнали офіційним засобом платежу, став Сальвадор. В Україні, попри ухвалення у другому читанні Закону «Про віртуальні активи», єдиним законним засобом платежу залишається гривня. Утім всесвітньо відомий журнал *The Economist* прогнозує, що «державні е-валюти вже скоро перевернуть сферу фінансів» [3].

То ж і не дивно, що нині понад 50 країн світу, на які припадає основна частина світового ВВП, активно вивчають можливості запровадження на своїй території цифрових валют. Скажімо, «Багами уже створили свою цифрову валюту, а в Китаї півмільйона людей беруть участь в пілотному проєкті із впровадження електронного юаня. Європейський союз хоче створити віртуальний євро до 2025 року. Великобританія створила робочу групу, а Америка, світовий фінансовий гегемон, працює над створенням гіпотетичного електронного долара» [3].

Варто зазначити, що, окрім стрімкого поширення новітніх інформаційних і фінансових технологій, українські учені акцентують і на таких глобальних напрямках розвитку сучасних фінансових систем як «фінансова інклюзія, формування фінансовими установами бездоганної репутації, зменшення обсягів тіньового банкінгу, підвищення рівня фінансової грамотності населення, розвиток фінансових технологій, а також нарощення глибини фінансової системи, що передбачає збільшення розміру фінансових активів відносного розміру економіки на основі показника обсягу валового внутрішнього продукту» [5, с. 11], наголошуючи, що серед «визначальних факторів впливу на розвиток фінансової системи ключова роль належить саме рівню фінансової грамотності населення» [5, с. 11].

Підводячи підсумки, відмітимо, що задля мінімізації впливу ймовірних негативних процесів на розвиток фінансової системи України слід здійснити низку першочергових заходів, зокрема:

– вітчизняним фінансовим установам необхідно максимально швидко реагувати на новітні тенденції, що відбуваються у фінансовій сфері, та впроваджувати якісні фінансові послуги і продукти на основі сучасних фінансових технологій;

– споживачі таких послуг мають постійно підвищувати рівень своєї фінансової (у т. ч. і цифрової) грамотності, щоб бути спроможними приймати зважені фінансові рішення та оцінювати потенційні ризики і загрози при виборі того чи іншого виду фінансової послуги чи продукту;

– важливим стратегічним викликом для України є також формування ефективного цифрового суспільства із розвинутою цифровою інфраструктурою та потужними цифровими фінансами, для чого доцільно: при підготовці фахівців зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» посилити акценти на здобутті ними фахових знань не лише у сфері фінансів, але і сфері сучасних інформаційних технологій; проводити активну роз'яснювальну роботу серед школярів, абітурієнтів, спрямовану на популяризацію і актуальність розвитку цифрових фінансів у контексті очікуваних в Україні та світі фундаментальних змін у сфері фінансів; розробити комплекс заходів, спрямованих на перекваліфікацію та соціальну адаптацію працівників фінансової сфери, що втрачатимуть роботу внаслідок вищезазначених фундаментальних технологічно-інформаційних змін.

Список використаних джерел:

1. Власюк О. С. Фінансова система інформаційної економіки. *Стратегічна панорама*. 2017. №2. С. 46–55.

2. Кізима Т. О. Сучасні тренди розвитку фінансової системи України у контексті загальносвітових тенденцій. *Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів та управління: нові можливості, проблеми, перспективи* : збірн. матер. Всеукр. наук-практ. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 10 лист. 2021 р.). Київ: КУБГ, 2021.

3. Літвінчук Т. In Tech We Trust. Державні е-валюти вже скоро перевернуть сферу фінансів – The Economist. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/finance/derzhavni-cifrovi-valyuti-vzhe-skoro-perevernut-finansovu-sferu-yak-voni-budut-pracyuvati-50158870.html>.

4. Федорова Ю. В. Криптовалюти та їх місце у фінансовій системі. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 771–774.

5. Фролов С. М., Орлов В. В., Лозинська О. І., Шукаїрі Ф. Стратегічні і тактичні орієнтири реструктуризації фінансової системи України. *Economics of development*. 2021. Vol. 2. Issue 1. P. 11–22.

6. Частка власників криптовалюти в Україні – найбільша у світі. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/10/13/infografika/finansy/chastka-vlasnykiv-kryptovalyuty-ukrayini-najbilsha-sviti>.

7. Заощадження у криптовалюти: хто з політиків задекларував найбільше цифрових грошей. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/04/27/infografika/polityka/zaoshhadzhennya-kryptovalyuti-xto-politykiv-zadeklaruvav-najbilshе-cyfrovyyh-hroshej>.